

ЗАСТОСУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПІДХОДІВ У РОБОТІ ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНИХ ЗАКЛАДІВ

Філіпішин В.П.

Українська військово-медична академія

Резюме. В статті висвітлено погляди на застосування принципів логістики в лікувально-профілактичних закладах охорони здоров'я на основі вивчення та детального аналізу досвіду їх роботи.

Ключові слова: логістика, ефективність, лікувально-профілактичний заклад.

Вступ. Перехід до ринкової економіки вимагає від військово-медичних закладів підвищення ефективності економічної діяльності та конкурентоспроможності послуг на основі впровадження ефективних форм господарювання й керування закладом.

Звісно, на сьогодні в Україні розв'язано далеко не всі проблеми законодавчого та нормативно правового забезпечення діяльності у медичній галузі. Залишається чинною абсолютно недієва законодавча декларація про безоплатну медицину, немає актів, які б врегульовували питання створення та забезпечення ефективного функціонування альтернативної їй системи обов'язкового медичного страхування. Проте, галузь надання медичних послуг поступово стає економічним суб'єктом в інфраструктурі економіки держави. Економічний аспект охорони здоров'я починає розглядатися як елемент суспільного виробництва в цілому. Медичні послуги все більше набувають ознак продукту громадського споживання, нематеріальних благ, що надаються населенню країни. Як наслідок, широко впроваджуються саме ринкові методи управління медициною взамін колишніх адміністративних. Головним, принциповим перетворенням, що має забезпечити органічну інтеграцію медицини в ринкову економіку, яка розбудовується в країні, є заміна функції держави: не безпосередній надавач медичних послуг, а регулятор соціально-економічних відносин у галузі. Держава, отже, «стає над процесом», забезпечуючи оптимальну децентралізацію управління медичним господарством. Це має на основі концентрації індивідуальних зусиль та економічного заохочення безпосередніх учасників, працівників медичної сфери дати змогу ефективніше використовувати для розвитку медицини наявні та залучати нові ресурси. Звісно, спірним та далеко не однозначним в плані можливих шляхів розв'язання в Україні залишається питання меж і децентралізації та роздержавлення медичної сфери. Однак єдиною та незаперечною тезою за будь яких умов залишиться необхідність створення ефективної національної медицини, орієнтованої на ринкові принципи господарювання.

На передній план за своєю важливістю при цьому виходить функція менеджера-управлінця лікувально-профілактичного закладу. На базовому рівні

керування у медичній галузі таку функцію має виконувати головний лікар - головний розпорядник обмежених ресурсів.

Матеріали та методи. Матеріалами статті виступали існуючі погляди на застосування принципів та законів логістики в діяльності лікувально-профілактичних закладів охорони здоров'я. Методами дослідження виступали: системний підхід, історичний, логічний.

Результати та їх обговорення. Незважаючи на досить широке вживання терміна, погляди на логістику є дуже різноманітними. Однак усі численні визначення можна розподілити на три основні групи, що відображають триаспектність самого поняття:

напрямок господарської діяльності, а саме керування матеріальними потоками у сферах виробництва та обігу, з цільовою орієнтацією на поставку ресурсів «в належний термін»;

міждисциплінарний науковий напрям, що безпосередньо пов'язаний з пошуком нових можливостей підвищення ефективності матеріальних потоків;

підприємницька концепція, спосіб мислення, що є своєрідною сферою творчості бізнесмена у напрямку стратегічної орієнтації його бізнесу.

Усі три групи визначень об'єднує головна характеристика логістики як науки організувати потоки всередині підприємства (протягом усього виробничого ланцюга - від моменту сплати грошей постачальникам до моменту отримання грошей за доставку готової продукції споживачеві).

Визначальним є чіткий наголос на відмінності логістичного підходу від керування матеріальними потоками, традиційно прийнятого в економіці. Ця відмінність полягає в об'єднанні окремих ланок матеріальних потоків у єдину систему, здатну адекватно реагувати на збурення зовнішнього середовища; в інтеграції техніки, технології, економіки за допомогою методів управління потоками. Основна концепція логістики - комплексний підхід; мета - раціональне керування матеріальними та інформаційними потоками задля задоволення попиту; отже, охоплюються всі етапи взаємодії: постачання - нагромадження - розподіл - транспортування - попит - споживання. Однією з особливостей цієї науки є не тільки широке застосування математичних методів оптимізації процесів споживання, а й усіх новачок, що народжуються в практичній діяльності.

На мікрорівні внутрішньовиробнича логістика виступає центром управління, планування, координації та контролю всіх основних потоків, наявних на підприємстві: матеріальних, інформаційних та інших. Тут внутрішньовиробничі логістичні системи є рядом підсистем, що перебувають у відносинах і зв'язках одна з одною, утворюють певну цілісність, єдність. Ці підсистеми: закупівля, склади, запаси, обслуговування, транспорт, інформація, збут і кадри-забезпечують входження матеріального потоку в систему, проходження всередині неї та вихід із системи. Відповідно до концепції логістики побудова внутрішньовиробничих логістичних систем повинна забезпечувати можливість постійного узгодження і взаємного коректування планів і дій постачальницьких, виробничих ланок і ланок збуту всередині підприємства.

До завдань внутрішньовиробничих логістичних систем у рамках заданої виробничої програми належать:

оперативно-календарне планування з детальним розкладом надання послуг;

оперативне управління технологічними процесами виробництва;

загальний контроль якості, підтримка стандартів якості продукції (послуг) та відповідного сервісу;

стратегічне і оперативне планування постачань матеріальних ресурсів;

організація внутрішньовиробничого складського господарства;

прогнозування, планування і нормування витрат матеріальних ресурсів у виробництві;

організація роботи внутрішньовиробничого технологічного транспорту;

контроль і управління запасами матеріальних ресурсів.

інформаційне і технічне забезпечення процесів управління внутрішньовиробничими матеріальними потоками;

автоматизація і комп'ютеризація управління матеріальними та інформаційними потоками у виробництві. У табл. 1 подано порівняльний аналіз традиційної та логістичної концепції організації виробництва.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз традиційної та логістичної концепції організації виробництва

Характеристика традиційної концепції організації виробництва	Характеристика логістичної концепції організації виробництва
Виробнича інтеграція розглядається як другорядне питання	Підтримка високого ступеня виробничої інтеграції
Прагнення до максимальної продуктивності	Прагнення до підвищеної гнучкості й адаптації виробництва до кон'юнктури ринку
Оптимізація окремих функцій	Оптимізація потокових процесів
Підтримка будь-якими засобами високого коефіцієнта використання виробничих потужностей	Підвищення пропускної здатності виробничих потужностей
Запаси у вигляді матеріальних ресурсів і готової продукції для забезпечення виробництва й обслуговування споживачів	Запаси у вигляді потужностей для досягнення високої гнучкості та мінімізації технологічних циклів. Відмовлення від надлишкових матеріальних і товарних запасів
Узгодженість виробничих та інфраструктурних операцій здійснюється шляхом завищення часу на їх виконання	Відмова від завищення часу на виконання виробничих і логістичних операцій
Перевага спеціалізованого обладнання	Перевага універсального обладнання
Виробництво орієнтоване на максимізацію партії продукції, яка виготовляється, на програму, на складування	Відмова від виготовлення продукції, на яку не має замовлень покупців. Зменшення партій, підвищення якості виробництва

Зміст концептуальних положень свідчить про те, що традиційна концепція організації виробництва найбільш прийнятна для умов "ринку продавця", в той час як логістична концепція – для умов "ринку покупця".

Динамічність і невизначеність попиту на ринку робить недоцільним створення і підтримку великих запасів. Одночасно виробники дуже зацікавлені в отриманні кожного нового, навіть невеликого замовлення. Все це обумовлює потребу в гнучких виробничих потужностях, які здатні швидко відреагувати на кон'юнктуру попиту.

Зазначена вище орієнтація медичної сфери на ліберальні економічні способи господарювання змушує лікарів, що працюють на різних рівнях керування галуззю, все частіше звертати увагу на актуальні логістичні підходи як один із прогресивних напрямків організації матеріального забезпечення закладів охорони здоров'я. Підтвердженням такого факту є велика кількість наукових публікацій з цього приводу у фаховій літературі, що вийшли друком останнім часом.

Проте найвагомішим виявився доробок саме вчених, що працюють у галузі військової медицини. Причини цього, напевне, слід вбачати у зазначених вище «коренях» самої науки. Логістика в галузі військової медицини є нині найбільш опрацьованою галуззю знань і може бути базою для організації матеріально-технічного забезпечення медицини загальноспільного користування.

На макрорівні розв'язують принципово нові наукові проблеми міждисциплінарного характеру, як от:

- оптимізація технічних та технологічних структур медичних складів та баз на основі автоматизованих гнучких робото-технічних систем;

- прогнозування попиту та пропозиції на медичне майно під час стратегічного планування діяльності логістичних систем;

- аналіз моделей логістичних систем та дослідження стійкості їхнього функціонування;

- комплексна оптимізація транспортування та розподілу медичного майна, яка передбачає обґрунтування та створення мереж складських систем та ідентифікацію зон забезпечення.

На мікрорівні логістика розглядає структурну організацію та способи оптимізації основних процесів постачання із стратегічних позицій. На цьому рівні корисними в прикладному плані є такі можливості логістики:

- створення системи оптимальних пропорцій між обсягами заготівель, складування та перевезень;

 - зниження витрат та видатків у разі відмови та простоювання;

 - встановлення найдоцільнішого рівня взаємодії у системі отримання, зберігання, транспортування;

 - впровадження раціональної структури потоків управлінської інформації.

Логістична система підрозділяється на дві підсистеми:

- фізичний розподіл, що охоплює напрямок потоку матеріалів від складу до споживача;

 - забезпечення, що охоплює рух ресурсів від постачальників до складів.

Виходячи з цього, до елементів медичного постачання можна віднести:

- виробничі запаси*. Вони виконують буферну роль між транспортними органами, складом та споживачем, а також допомагають економічно та

ефективно функціонувати всій системі. Майно може бути зосередженим безпосередньо в запасах складів чи максимально наближеним до споживача. Майно у запасах не вважається змертвілим, проте його обсяги мають бути оптимальними для всієї системи. Запаси дають змогу швидко реагувати на зміни попиту та забезпечують рівномірність роботи складських структур;

транспорт. Логістичний підхід особливу увагу приділяє перевезенням майна як від постачальників до регіональних складів, так і від складів до споживачів. Основними характеристиками транспорту є вартість та надійність;

обслуговування. Логістика, яка обслуговує той чи інший процес, зокрема лікувально-діагностичний, є націленою не тільки на визначення його потреб, а й на згладжування коливань попиту та пропозицій;

складське господарство. Включає в себе складські приміщення, засоби завантаження, складування тощо;

інформаційний зв'язок та контроль. Логістична система керується за допомогою інформаційної та контрольної підсистем. Ці підсистеми беруть участь у переданні замовлень, вимог на відвантаження, підтримують потрібний рівень запасів.

Ще однією характерною рисою логістики є те, що вона не тільки об'єднує керування розрізненими функціями постачання, а й сприяє піднесенню ефективності власне лікувально-діагностичного процесу, оскільки медичне майно в цьому разі поставляють у належний час, у певне місце та в потрібних кількостях. Логістика є перспективною, оскільки:

логістичний підхід передбачає комплексне підвищення ефективності, тоді як нарощування зусиль лише на окремих процесах постачання веде до глухого кута. Так само неефективним є й скорочення запасів майна, внаслідок чого можуть виникнути дефекти лікувально-діагностичного процесу;

система логістики стає важливим знаряддям та основою для контролю раціональності розподілу ресурсів;

досягнення науково-технічної революції прискорили консолідацію логістичної концепції в єдине ціле. Цьому сприяє розвиток системи опрацювання замовлень, що застосовує комп'ютерну техніку, розвинену базу даних та систему передавання інформації;

логістика допомагає не тільки розв'язувати окремі завдання (наприклад мінімізація витрат), а й розробляти комплексну стратегію забезпечення медичною технікою та майном;

підготовлена на основі логістики концепція постачання може бути піддана функціонально-вартісному аналізу для визначення шляхів мінімізації витрат.

Як свідчить проведений аналіз публікацій, усі дослідники напрямків використання логістичних підходів у медичній справі зосереджують увагу тільки на аспекті організації матеріально технічного забезпечення (централізованого зовнішнього та внутрішнього для окремих лікувально-профілактичних закладів). Проте слід наголосити, що принципи логістики, спрямовані на впорядкування потоків усередині економічних систем, є

однаково придатними для застосування в інших сферах організації роботи медичних установ.

Наприклад, принципи логістики можна застосувати в організації роботи реєстратури поліклінічних закладів (запис та направлення хворих до лікарів різного профілю та кваліфікації). Організація цього виду праці, оптимізація потоків інформації, контроль за створенням черг є щонайкраще опрацьованими видами комплексного логістичного аналізу внутрішніх потоків економічних структур.

Вважаємо також за можливе скористатися логістичними підходами, що їх застосовують у налагоджуванні внутрішньо-складського господарства промислових підприємств, для оптимізації внутрішніх потоків медичного персоналу та хворих, їхнього забезпечення та обслуговування медичним обладнанням у лікувально-профілактичних установах.

Висновки

1. Логістика галузей сфери послуг належить до новітнього напрямку логістичної теорії та практики, де, як і в цілому в логістиці, чітко проявляються географічні (територіальні) особливості та аспекти, які, проте, не знайшли поки що зрозуміння та висвітлення як серед більшості медуспільних географів, так і серед логістиків.

2. Логістика потоків є потрібною для планування, реалізації, фінансування та оцінювання ефективності епідеміологічного нагляду, якості, організаційно-технічного рівня послуг. Можна припустити, що запропонований перелік потенційних напрямків застосування логістики в медицині не є вичерпним. Кожен з них також можна поглиблювати в міру проведення досліджень. Однак незаперечним є те, що в умовах лібералізації медичної сфери нашої держави застосування здобутків відносно нової та прогресивної науки логістики є необхідним та об'єктивним процесом. Логістика допоможе значно підняти рівень організації роботи медичних закладів, культури обслуговування хворих та, зрештою, розв'язати проблему самофінансування та матеріально-технічного забезпечення всієї галузі завдяки налагодженню їхньої рентабельної роботи.

Література

1. Ермаков С.П., Вохлонен Н., Пестун Л.М. Новые возможности совершенствования управления в здравоохранении: финансовый микроанализ// Профил. Заболев. и укрепл. Здоровья.- 2000.- №3.- С.10-18

2. Маркетинг, лизинг, логистика в здравоохранении / Р. А. Галкин, С. И. Двойников, В. В. Павлов, И. В. Поляков, С. А. Уваров - Самара – Санкт-Петербург: Перспектива, 1998.- 176 с.

3. Принципы военно-медицинской логистики как системы управления движением единого логистического потока в военно-медицинских системах / А. М. Шелепов, Г. К. Максимов, П. К. Котенко, Т. Г. Максимова // Актуальные вопросы военной и практической медицины: Сб. трудов IV научно-практической конференции врачей Приволжско-Уральского военного округа.- Оренбург, 2003.- С. 79.

4. Сайников Е. В. Новые подходы к организации обеспечения медицинским имуществом на региональном уровне // Медтехника и медизделия.- 2002.- № 4 (10).

5. Справочник по управлению материально-технической базой учреждения здравоохранения и основам медицинской логистики / Гл. ред. И. С. Мельникова.- М.: Грантъ, 2005.- 576 с.

6. Тогунов И. А. Врач и пациент на рынке медицинских услуг.- Владимир, 2006.

7 Фролов Е.А., Демьяненко Е.С. Економічна оцінка ефективності лікування в закладах охорони здоров'я // Економіка. Фінанси. Право. - 2005. - № 8. - С. 34-36.

ПРИМЕНЕНИЕ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ В РАБОТЕ ЛЕЧЕБНО-ПРОФИЛАКТИЧЕСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ

Филиппшин В.П.

Резюме. В статье выделены взгляды на применение принципов логистики в лечебно-профилактических учреждениях охраны здравоохранения на основе изучения и детального анализа их работы.

Ключевые слова: логистика, эффективность, лечебно-профилактическое учреждение.

LOGISTICAL APPROACHES IN WORKING HEALTH CARE SETTINGS

V.Filipishin

Summary. The article highlights the views of the application of the principles of logistics in medical health care based on the study and a detailed analysis of the experience of their work.

Keywords: logistics, efficiency, health care setting.